Nr. 2. Marzec 1937. Rok I.

Przegląd Szachowy

ORGAN LWOWSKIEGO OKRĘGOWEGO ZWIĄZKU SZACHOWEGO

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: LWÓW, KAZIMIERZA W. 47.

Prenumerata kwart. 1 zł. 50 gr. • półrocz. 2.75 • rocz. 5 zł.

Konto P. K. O. Nr. 507.360.

J. H. R. Murray

Geneza gry szachowej

Poniższy artykuł ukazał się w grudniowym numerze „British Chess Magazine". Sądzimy, że Czytelników naszych zaciekawią wywody znakomitego historyka, autora wielkiego dzieła „A History of Chess".

O genezie gry szachowej istnieje wiele mylnych poglądów. Mam przed sobą artykuł, który ukazał się w pewnym dzienniku londyńskim podczas wielkiego turnieju w Nottingham. Tytuł brzmi: „Mistrzowie grają najstarszą grę na świecie". Dalej zaś wymienione są następujące „fakty". „Pierwsze ślady szachów na Ceylonie, 3000 prz. Chr; Buddha zakazuje grę w szachy w dnie świąteczne, 500 prz. Chr." — Stwierdzono jeszcze przed kilkudziesięciu laty, że są to fantazje, nie wytrzymujące poważnej krytyki.

Przed trzydziestu pięciu laty zamieściłem w „British Chess Magazine" pracę „Nowe odkrycia, dotyczące historii gry szachowej". Wymieniłem w niej fakty, które obaliły rozmaite bajki i legendy o genezie szachów. Minęło przeszło ćwierć wieku; nie od rzeczy więc będzie powrócić jeszcze raz do tego tematu.

Pierwsza wzmianka współczesna o grze w szachy zawarta jest w pewnym poemacie perskim, napisanym około roku 600 po Chr. A więc 600 lat po pierwszej wzmiance o grze w warcaby i około 2000 lat po egipskich rysunkach, zdobiących płyty kamienne świątyni w Kurna a przedstawiających pewną grę figurami.

Bohater owego poematu perskiego, wypoczywając po trudach wojennych gra w szachy, nazwane po persku **„szatrang"**. W następnych 50-ciu latach znajdujemy dwie wzmianki o szachach w dziełach, napisanych w sanskrycie przez autorów indyjskich z krajów nad Gangesem. Starsza wzmian-

ka jest nie asna, nowsza natomiast zupełnie wyraźna. Autor nazwiskiem Bana opisuje dobrobyt w królestwie Kanaudż za panowania radży Harsza (606—648) i powiada: „Tylko szachiści mogli studiować pozycje armii". **„Chaturanga"** (czyt. Czat-) oznacza w sanskrycie armię jak i też szachy. Szatrang z poematu perskiego jest więc adaptacją z sanskrytu, dowodzącą, że Persowie nauczyli się gry w szachy od ludów Indii. Po podboju Persji (640—650) Arabowie zapoznali się z grą i zainicjowali jedną z najświetniejszych epok w dziejach szachów. Około roku 700 znajdujemy pierwszą wzmiankę arabską. Czytamy o szachistach grających bez patrzenia na szachownicę i... o grających kobietach! W późniejszych czasach kalifowie, począwszy od sławnego Haruna -al-Raszyda uczą się gry szachowej. Gracze zostają podzieleni na kategorie; w pierwszej znajdujemy mistrzów, rozgrywających pojedynki w obecności kalifów. W r. 850 Al-Adli pisze pierwszą książkę o szachach. Zawiera ona debiuty, partie i zadania oraz cenny rozdział o różnicach między regułami indyjskimi i perskimi w owej epoce. Maurowie rozpowszechniają grę szachową w Hiszpanii około 710—750. Książka napisana w języku perskim między 650—750 wspomina o początkach gry szachowej w Persji za panowania Chosrosa I. (531—578). Opisuje szachy jako grę, wymagającą wielkiej zręczności i podaje nazwy figur. Około roku 800 znajdujemy pierwszą wzmiankę w książce chińskiej, zawierającej także szczegóły o regułach, przyjętych w Chinach. Pierwsza wzmianka współczesna o szachach w świecie chrześcijańskim pochodzi z roku 1010 i jest zawarta w krótkim testamencie z Katalonii.

Gra w szachy była zatem znana około roku 600 po Chr. w krajach nad Gangesem i w Persji. Zachodzi tedy pytanie, o ile lat geneza gry szachowej wyprzedziła ten czasokres. Następujące zestawienia umożliwią nam rozwiązanie.

1. Stwierdzono na ogół, że w literaturze pewnego kraju znajduje się wzmianka o grze mniej więcej 50 lat po jej wprowadzeniu.

2. Istnieje podanie o wprowadzeniu gry szachowej do Persji. Pewnego razu poseł państwa indyjskiego pokazał szachy królowi Chosrosowi I. i zażądał wyjaśnienia zasad gry. Postawił przy tym warunek, że król zapłaci daninę, jeżeli nie da zadawalającej odpowiedzi. Nie ulega wątpliwości, że poseł ów wybrał grę nową, nieznaną podówczas w Persji.

3. Między r. 450 a r. 550 po Chr. dzikie ludy koczownicze, Hunowie czy też plemiona spokrewnione z nimi, pustoszyły straszliwie północne Indie. Barbarzyńskie te najazdy zburzyły prawie doszczętnie strukturę społeczną i tradycję krajów, położonych między Indusem a Gangesem. Ustały zaś dopiero po klęsce, którą Chosros I zadał tym koczownikom, pochodzącym z nizin nad rzeką Oxus.

4. W obszernej i szczegółowej relacji chińskiego podróżnika Fa-Hien'a, który bawił w Indiach 15 lat (399—414 po Chr.) nie ma żadnej wzmianki o szachach.

Dochodzimy zatem do wniosku, że geneza gry szachowej przypada na okres **około roku 570 po Chr.**

Sir William Jones twierdził, że „szachy są wynalazkiem genialnej jednostki.“ Aczkolwiek wielu autorów nie zgadza się z tą hypotezą, zdaniem naszym pogląd Jones‘a jest słuszny. Szachy nie powstały bowiem przez stopniową ewolucję. Jedynie szachownica była znana z innych gier. Wynalazca ustawił więc na niej figury, mające przedstawiać różne formacje armii indyjskiej. Figurom wyznaczył posunięcia, podobne do ruchów odpowiednich oddziałów wojskowych. Grę zaś urządził jako bitwę, w której zadaniem grającego było pojmanie nieprzyjacielskiego króla lub zniszczenie jego armii.

Dział teoretyczny

II.

W partii Nr. 1. Bogoljubow - Tarrasch (Dział teoretyczny I.) znajdujemy po 10tym posunięciu białych przypisek: Na uwagę zasługuje 10. Gf4 i posunięcie **Aljechina** 10. Se4. Podajemy 2 przykłady.

3. Kosticz-Grünfeld

Budapeszt 1921.

1. d4 d5, 2. c4 e6, 3. Sc3 Sf6, 4. Gg5 Ge7, 5. e3 Sbd7, 6. Sf3 0—0, 7. Wc1 c6, 8. Hc2 We8[1]), 9. Gd3 d×c, 10. G×c4[2]) Sd5, 11. Gf4 S×f4, 12. e×f4 S—f8[3]), 13. 0—0 Hb6, 14. Wcd1 Wed8, 15. Wfe1 Gb4, 16. f5! G×c3?, 17. b×c g6, 18. f×g h×g, 19. Hd2 Hc7, 20. Se5 b5, 21. Gd3 c5, 22. G×b5 Gb7, 23. Hh6 c×d, 24. Wd3 He7, 25. c×d Hf6, 25. Sg4 Hg7, 27. Hf4 Sh7, 28. Sh6† Kf8, 29. d5[4]) Hf6 30. Hb4† He7, 31. Hc3 Hf6, 32. Wf3

Czarne poddały się[5])

Uwagi:

1) Czarne grają na zwłokę, aby nie oddać „tempa“ przez bicie d×c.

2) Goniec zrobił dwa po sobie następujące posunięcia na tej samej przekątni. Czarne zyskały zatem „tempo“.

3) Lepsze Sh6 oraz Sd5

4) Rozstrzygające posunięcie.

5) 32... H×c3 33. W×f7 mat.

4. Aljechin - Yates

Londyn 1922.

1. c4 Sf6, 2. d4 e6, 3. Sf3 d5, 4. Sc3 Ge7, 5. Gg5 0—0, 6. e3 Sbd7, 7. Wc1 c6, 8. Hc2 Wfe8, 9. Gd3 d×c, 10. G×c Sd5, 11. Se4 f5[1]), 12. G×e7 H×e7, 13. Sed2 b5[2]), 14. G×d5 c×d, 15. 0—0 a5, 16. Sb3 a4, 17. Sc5 S×S, 18. H×S H×H, 19. W×H b4, 20. Wfc1 Ga6, 21. Se5! Web8, 22. f3 b3, 23. a3 h6, 24. Kf2 Kh7, 25. h4 Wf8, 26. Kg3 Wfb8, 27. Wc7 Gb5, 28. W1c5 Ga6[3]), 29. W5c6 We8, 30. Kf4 Kg8, 31. h5 Gf1, 32. g3 Ga6, 33. Wf7 Kh7, 34. Wcc7 Weg8. 35. Sd7 Kh8, 36. Sf6 Wgf8, 37. W×g7! W×f6 38. Ke5![4])

Czarne poddały się.

Uwagi:

1) Osłabia pozycję pionów.

2) Dalsze osłabienie pozycji.

3) Czarne muszą zachowywać się biernie.

4) Piękne zakończenie.

Dalsze przykłady do „walki o tempo“.

5. Sämisch-Johner

Teplitz-Schönau 1922.

1.	d2—d4	Sg8—f6
2.	Sg1—f3	e7—e6
3.	c2—c4	d7—d5
4.	Sb1—c3	Gf8—e7
5.	Gc1—g5	Sb8—d7
6.	e2—e3	0—0
7.	Wa1—c1	c7—c6
8.	Hd1—c2	a7—a6

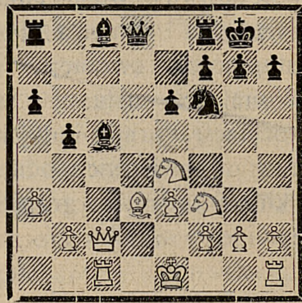
Przygotowuje 9... d×c 10. G×c4, b5 11. Gd3, c5 i uchodzi za jeden z najlepszych systemów obrony. Inne systemy jak 8.... h6, 8.... We8, 8.. Se4 omówimy szczegółowo w następnym numerze.

9.	a2—a3	d5×c4
10.	Gf1×c4	b7—b5
11.	Gc4—d3	c6—c5

Znacznie lepsze jest Gb7.

12.	Gg5×f6	Sd7×f6
13.	d4×c5	Ge7×c5
14.	Sc3—e4!	Gc5—d6?

Drugi błąd. Ale także po... Ge7 białe zyskują piona. 15. S×f6† G×f6, 16. G×h7†

Po 14-tym pos. białych.

15.	Hc2—c6!	Gd6—e7

Po 15... S×e4 nastąpi 16. H×e4!

16.	Se4×f6†	g7×f6
17.	Gd3×h7†	Kg8×h7
18.	Hd5×a8	Hd8—d3
19.	Wc1×c8	Wf8×c8
20.	Ha8×c8	Hd3—b1†
21.	Ke1—e2	Hb1×h1
22.	Hc8—e8!	

Czarne poddały się

22... Gc5 23. b4 Gb6 24. H×f7† oraz H×f6+.

c. d. n.

ALEKSANDER WAGNER

1497—1937

W czterechsetną czterdziestą rocznicę reformy szachów

Wybitny badacz historii i literatury szachów, *von der Lasa* ogłosił w r. 1857 rewelacyjny artykuł o znalezieniu egzemplarza najdawniejszego drukowanego podręcznika praktycznej gry w szachy p. t. „Lucena“ — *Repeticion de amores y arte de axedrez con 150 juegos de partida.* Salamanca, 1497. Jednocześnie ujawniono w bibliotece uniwersyteckiej w Getyndze niewielki manuskrypt łaciński bez daty i podpisu, zawierający zreformowane częściowo prawidła gry średniowiecznej. Reforma ta polega na zmianie prawideł ruchu średniowiecznej *reginy i alfinusa* na prawidła dalekobieżnego ruchu nowożytnego hetmana i gońca. Anonimowy ten manuskrypt poddano ekspertyzie grafologów, którzy orzekli, że rękopis getyngski pochodzi z końca XV wieku z Francji Południowej; można więc było z niego korzystać przy drukowaniu dzieła „Lucena“.

Hipoteza taka nie wytrzymuje krytyki, nie ulega bowiem wątpliwości, że dzieło „Lucena“ jest wcześniejsze, gdyż zawiera obok prawideł nowych „de la dama“ także prawidła średniowieczne „del viejo“, podczas gdy rękopis getyngski zawiera tylko jednolite prawidła nowożytne, jest więc po prostu częściowym przekładem łacińskim z hiszpańskiego oryginału.

W praktyce naturalnie zreformowane prawidła odrazu się w Hiszpanii nie przyjęły, gdyż trudno tam było jakąkolwiek reformę narzucić grze tak popularnej, jaką była *Axedrez*. Spór między zwolennikami klasycyzmu arabskiego i romantyzmu nowoczesnego trwał więc jeszcze długo, aż zakończył się zwycięstwem genialnej koncepcji dzieła „Lucena“, po czym w r. 1561 wydrukowany podręcznik praktycznej gry p. t. „Ruy Lopez“ — *Libro de arte de axedrez*, zawiera podobnie jak „rękopis getyngski“ same tylko ujednostajnione prawidła nowożytne.

Odtąd dzieło „Lucena“ przestało być aktualne, ale nie przestanie nigdy być fundamentem dzisiejszego gmachu teorji.

Jest bowiem dziełem oryginalnym, i nie posiada antecedentów swoistej analizy. Warto więc z treścią tego dzieła zaznajomić się tym bardziej, że jest od kilku wieków praźródłem dla całego korowodu różnego kalibru szachowych przewodników, katechizmów, kodeksów, wademekum i t. p., począwszy od włoskiego przekładu Portugalczyka Damiana po dni dzisiejsze.

c. d. n.

Partie z ostatnich turniejów.

Partia Nr. 9. Sycylijska

Nottingham.

	Aljechin (Francja)	**Botwinnik** (Z. S. S. R.)
1.	e2—e4	c7—c5
2.	Sg1—f3	d7—d6
3.	d2—d4	c5×d4
4.	Sf3×d4	Sg8—f6
5.	Sb1—c3	g7—g6
6.	Gf1—e2	Gf8—g7
7.	Gc1—e3	Sb8—c6
8.	Sd4—b3	Gc8—e6
9.	f2—f4	0—0
10.	g2—g4	d6—d5
11.	f4—f5	

Atak Aljechina wydaje się niebezpieczny.

11.	. . .	Ge6—c8
12.	e4×d5	Sc6—b4
13.	d5—d6	

Z groźbą: 13... e×d 14. g5 oraz 15. f6 Odpowiedź Botwinnika jest daleko obliczona.

13.	. . .	Hd8×d6
14.	Ge3—c5	Hd6—f4!
15.	Wh1—f1	Hf4×h2
16.	Gc5×b4	Sf6×g4!!

Punkt kulminacyjny świetnej kombinacji.

17.	Ge2×g4	Hh2—g3†
18.	Wf1—f2	Hg3—g1†
19.	Wf2—f1	

Po 19. Ke2 nastąpi... H×g4† i 20. H×b4 z wygraną. (19. Kd2? Wd8†)

19.	. . .	Hg1—g3†

Remis przez „wieczny szach“.

Partia Nr. 10. Indyjska

Notinghanı.

Bogoljubow (Niemcy) **Botwinnik** (Z. S. S. R.)

1. d2—d4 Sg8—f6
2. Sg1—f3 b7—b6
3. e2—e3

Lepsze jest 3. c4, Gb7, 4. g3

3. . . . c7—c5
4. c2—c4 Gc8—b7
5. Sb1—c3 c5×d4
6. e3×d4 e7—e6
7. Gf1—d3 Gf8—e7
8. 0—0 0—0
9. b2—b3 d7—d5
10. Gc1—e3 Sf6—e4!
11. Wa1—c1 Sb8—d7
12. Hd1—e2 Wa8—c8
13. Wf1—d1 f7—f5
14. Ge3—f4

Po 14. Se5 nastąpi f4. Pozycja białych jest już gorsza

14. . . . g7—g5!
15. Gf4—e5 g5—g4
16. Sf3—e1 Sd7×e5
17. Gd3×e4

Jeżeli 17. d×S to Hc7 z atakiem na izolowanego piona.

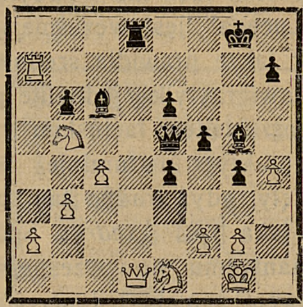
17. . . . d5×e4
18. d4×e5 Hd8—c7
19. Sc3—b5 Hc7×e5
20. Wd1—d7 Ge7—g5!
21. Wc1—d1 Gb7—c6
22. Wd7×a7 Wc8—d8
23. h2—h4

Po 23. Sd3 czarne zyskują figurę przez Hb8 24. Hb2 Gf6 i G×b5.

Bogoljubow poświęca piona, aby usunąć gońca z diagonali c1—h6.

23. . . . Wd8×d1!
24. He2×d1 Wf8—d8

po 24. pos. czarnych

25. Hd1—c2

Białe są zgubione. N. p. 25. He2 Wd2, 26. Hf1 e3, 27. Sd3 (27. f×e G×e3†, 28. Kh1 Hg3!)... e×f† 28. S×f Ge3 albo 25. Hb1 e3 26. h×G e×f† 27. K×f Wd2† 28. Kg1 He3† 29. Kh2 W×g2†, 30. S×W Hh3† z matem w następnym posunięciu.

25. . . . Gg5—d2!

Ładne zakończenie. 26. Hb1 e3, 27. Sd3 He4 i wygrywa. (27. f×e Hg3 i t. d.)

Białe poddały się.

Partia Nr. 11. Indyjska

Hastings.

Dr. Vidmar **Koltanowski**

1. d2—d4 Sg8—f6
2. c2—c4 g7—g6
3. Sb1—c3 d7—d5

Wariant Grünfelda obrony indyjskiej.

4. Gc1—f4 Gf8—g7
5. e2—e3 c7—c6
6. Hd1—b3 0—0
7. Sg1—f3 h7—h6
8. Gf1—d3 d5×c4
9. Gd3×c4 b7—b5
10. Gc4—e2 Gc8—e6
11. Hb3—c2 Sb8—d7
12. Sf3—e5

Utrudnia czarnym c6—c5.

12... Sd7×e5
13. Gf4×e5 Wa8—c8

14. 0—0 Sf6—d7

15. Ge5×g7 Kg8×g7

16. Wf1—d1 a7—a6

17. b2—b3!

Teraz po 17... c5 nastąpi 18. d5 Gf5 19. e4! i t. d.

17. . . . f7—f5

Osłabia pozycję króla. Czarne nie chcą jednak dopuścić e4.

18. Hc2—b2 Sd7—f6

19. Ge2—f3 Ge6—d5

20. Wa1—c1 Hd8—d6

Podwójny pion f3 umożliwia białym utworzenie silnego centrum.

21. Sc3—e2 g6—g5

22. Se2—g3 e7—e6

23. Hb2—c2 Hd6—d7

24. e3—e4! f5×e4

25. Gf3×e4 Gd5×e4

26. Sg3×e4 Sf6×e4

27. Hc2×e4 Wf8—f5

28. Wd1—e1 Wf5—d5

29. h2—h4! Wd5×d4

30. He4—e5† Kg7—f7

31. h4×g5 h6×g5

32. Wc1—c3!

Lepsze aniżeli 32. H×g5 Hd5

32. . . . Wd4—d5

33. Wc3—f3† Kf7—e7

34. He5—g7† Ke7—d6

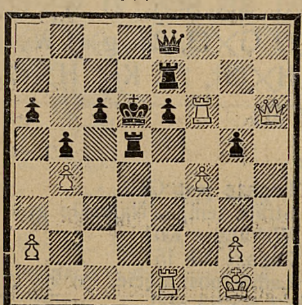
35. Wf3—f7 Hd7—e8

36. b3—b4! Wc8—d8

37. Wf7—f6 Wd8—d7

38. Hg7—h6 Wd7—e7

39. f2—f4!

Rozstrzygające wzmocnienie ataku. Po 39... g×f nastąpi 40. H×f4† Kd7, 41. Wf8 Hh5, 42. Hb8 We8, 43. Hb7† oraz Wf7 z wygraną.

39. . . . He8—g8

40. f4—f5! Kd6—c7

41. Wf6×e6 We7×e6

42. f5×e6 Hg8—e8

43. Hh6—h7† Kc7—d6

44. Hh7—h2† Kd6—e7

45. Hh2—c7† Ke7—f8

46. Hc7—h7

Czarne poddały się.

Partia Nr. 12. Indyjska

Monachium.

Keres (Estonia) **Gilfer** (Islandia)

1. d2—d4 Sg8—f6

2. c2—c4 e7—e6

3. Sb1—c3 Gf8—b4

4. Hd1—c2 0—0?

Roszada w tym miejscu jest przedwczesna. Ideą przewodnią obrony indyjskiej jest uniemożliwienie białym stworzenie silnego centrum przy równoczesnym częściowym powstrzymaniu własnych pionów. Należało więc grać d5, c5 lub Sc6.

5. e2—e4 d7—d5

Teraz zapóźno.

6. e4—e5 Sf6—d7

7. a2—a3 Gb4×c3†

8. b2×c3 c7—c5

9. Sg1—f3 c5×d4

Lepsze Sb8—c6

10. c3×d4 d5×c4

11. Gf1×c4 h7—h6

12. h2—h4

Młody mistrz estoński przeprowadza teraz w piękny sposób decydujący atak.

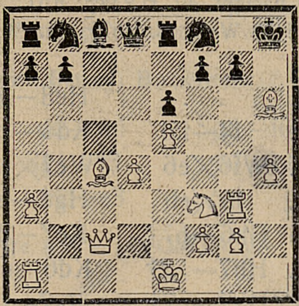
12... Wf8—e8

13. Wh1—h3! Sd7—f8

14. Wh3—g3 Kg8—h8

15. Gc1×h6 Hd8—a5†

Pozycja po 15. pos. białych

Po g×h nastąpi: 16. Hd2 Kh7, 17. Gd3† Sg6, 18. h5 z wygraną

16.	Ke1—e2!	g7×h6
17.	Hc2—c1	Kh8—h7
18.	Sf3—g5†!	h6×g5
19.	Hc1×g5	Sf8—g6
20.	h4—h5	We8—g8
21.	h5×g6	Wg8×g6
22.	Gc4—d3	

Czarne poddały się.

Partia Nr. 13. Gambit hetmański

Sztokholm.

Lundin — **Fine**

1. Sf3 d5, 2. d4 Sf6, 3. c4 e6, 4. Sc3 Gb4, 5. e3 c5, 6. Gd3 0—0, 7. 0—0 a6, 8. a3. c×d, 9. e×d d×c, 10. G×c4 Ge7, 11. d5! Hc7, 12. He2 b5, 13. Gb3 e×d, 14. Gg5. (Po 14. S×d5 i wymianie białe zachowują swą przewagę pozycyjną) Ge6, 15. Wac1 (Lepsze G×f6) Hd6 16. Wfd1 Sbd7, 17. Gh4 Wfe8, (Czarne oswobodziły się.) 18. Gg3 Hb6, 19. Hf1 Hb7, 20. S×d5 (Błędna kombinacja) G×d5, 21. Wc7 H×c7! 22. G×c7 G×b3, 23. Wc1 Wac8, 24. Ga5 Gc4, 25. Hd1 Sc5, 26. Sd4 Sd3, 27. Wb1 Gc5, 28. b3 G×d4, 29. b×c b×c. Białe poddały się. (Po Ge1 nastąpi W×e1†.)

Partia Nr. 14. Indyjska

Birmingham.

Winter — **Reynolds**

1. d4 Sf6, 2. c4 e6, 3. Sc3 Gb4, 4. Hc2 d5, 5. a3 G×c3†, 6. H×c3 Se4, 7. Hc2 Sc6, 8. e3 e5, 9. c×d H×d, 10. Gc4 Ha5†, 11. b4 S×b4, 12. H×e4 Sc2†, 13. Ke2 He1†, 14. Kf3 S×a1, 15 Gb2 Ge6, (Po małej roszadzie białe uzyskują silny atak.) 16. d5 0—0—0, 17. d×e f×e, 18. Kg3! (Do tego posunięcia przebieg jest identyczny z partią Feigin - Fine, zamieszczoną w Nr. 1. Prz. Sz. Feigin zagrał wówczas 18. Kg4? i szybko przegrał.) Whf8 (Atak czarnych nie jest teraz groźny) 19. G×e6† Kb8, 20. G×e5! W×f2, 21. Kh3 Wf1, 22. Gg4! g5, (Po W×g1 nastąpi Gf3!) 23. Sf3! W×f3†, 24. G×f3 i czarne poddały się.

Partia Nr. 15. Sycylijska

Nagrodzona za piękność w turnieju o mistrzostwo Zagłębia naftowego.

M. Hamulec — **J. Rossberger**

1. e4 c5, 2. Sf3 Sc6, 3. d4 c×d, 4. S×d4 Sf6, 5. Sc3 e6, 6. Gg5[1]) Ge7, 7. Ge2 d5, 8. e×d e×d. 9. 0—0 0—0, 10. a3[2]) Se5, 11. f4 Sc4, 12. G×c4 d×c, 13. Hd2[3]) Gc5, 14. Sce2 We8, 15. c3 b6, 16. Wae1 Se4, 17. Hc1 Hd7, 18. Kh1 Gb7. 19. Gh4[4]) Hh3![5]) 20. Sf3 Sf2†, 21. W×f2 G×f2, 22. G×f2 G×f3, 23. g×f W×e2, 24. W×e2 H×f3†, 25. Kg1 H×e2. Białe poddały się

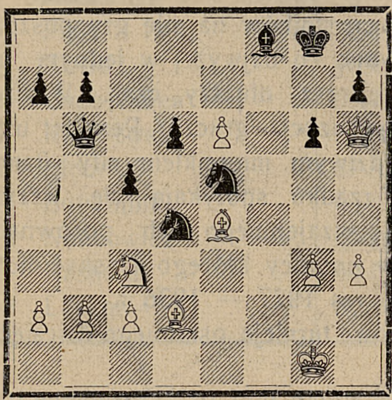
Uwagi:

1) Lepsze jest Ge3
2) Strata tempa. Należało grać We1
3) Wskazane Kh1
4) Lepsze 19 f5
5) Ładne posunięcie. Po 20. g×h3 nastąpi Sf2† i S×h3 mat.

Ciekawe pozycje

I.

Czarne: **Aljechin**

Białe: **Eliskases**

Powyższa pozycja powstała w partii w Hastings po 23. posunięciu czarnych. Dalszy przebieg był następujący.

24.	Ge4 – d5!	Gf8×h6
25.	e6—e7†	Kg8—g7
26.	e7—e8H	Sd4—f3†
27.	Kg1—g2	Sf3×d2

Po G×d2 nastąpi: 28. He7† Kh6, 29. Hf8† Kh5, 30. G×S† S×G, 31. H×S† Kh6, 32. Hf8† Kh5, (Kg5 33. Se4† Kh5, 34. g4† z matem w następnym posunięciu) 33. g4† Kh4, 34. Hf6† oraz Hf2 mat.

28. He8—e7† Kg7—h8

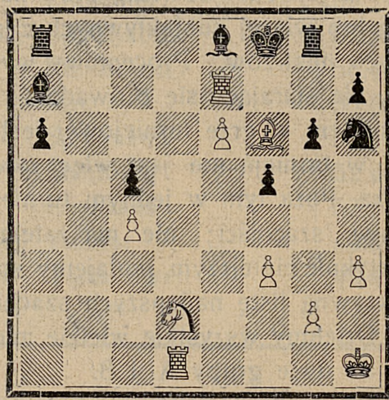
Eliskases zadowolił się remisem przez „wieczny szach“ He8 i He7. Mógł jednak wygrać w ładny sposób.

28.	Hg8†	Kf6
29.	Ge6!	Ha5
30.	Sd5†	Kg5
31.	h4† i Sf6 mat.	

Albo 29... Kg5 30. Sd5 i białe zdobywają hetmana lub dają mata jak w poprzedniej odmianie.

II.

Czarne: **Homme**

Białe: **Winkler**

Z partii granej we Lwowie.

B. zagrały 1 W×h7 i wygrały po długiej i zaciętej walce. Jak później w analizie wykazał p. Schächter, białe mogły natychmiast rozstrzygnąć grę na swoją korzyść następującą piękną kombinacją.

1. Sd2—e4!

Z groźbami 2. Sd6 3. Wf7† i 4. e7 mat albo 2. Sg5 oraz S×h7†.

1.	. . .	f5×e4
2.	Wd1—d8!	Wa8×d8

Groził oczywiście mat na e8.

3. We7—f7†! Ge8×f7

(S×f7 4. e7 mat)

4.	e6—e7†	Kf8—e8
5.	e7×d8 H mat.	

E. KAUFMAN

Najlepsi szachiści ostatnich dziesięciu lat.

Ogłaszane dotychczas listy najlepszych szachistów świata miały liczne braki. Były on bowiem przeważnie wynikami ankiet, a więc zależały od mniej lub więcej subjektywnych zapatrywań uczestników na siłę gry poszczegolnych mistrzów. Procentowy wynik podawano co najwyżej w jednym turnieju, nie starając się prowadzić statystyki przez dłuższy czas. Ważnym czynnikiem w grze turniejowej jest jednak dyspozycja gracza. Rezultat uzyskany w turnieju nie jest więc zawsze prawdziwym miernikiem siły danego mistrza. Poza tym w jednym turnieju bardzo rzadko spotykają się *wszyscy* czołowi szachiści; nie ma zatem możności wzajemnego ich porównania. W artykule niniejszym podajemy sposób, przy pomocy którego uzyskać można objektywną listę najlepszych szachistów za okres 1927 — 1936 r.

Dzielimy wszystkie wielkie międzynarodowe turnieje ostatniego dziesięciolecia na dwie grupy A. i B.

Do grupy A zaliczamy turnieje światowe: Nowy Jork 1927, Kissingen 1928, Berlin 1928 (T. wielkich mistrzów), Karlsbad 1929, San Remo 1930, Veldes (Bled) 1931, Zurych 1934, Moskwa 1935, Moskwa 1936, Nottingham 1936.

Grupa B obejmuje turnieje pierwszorzędne, ustępujące światowym tylko co do doboru lub ilości uczestników.

Kecskemet 1927, Londyn 1927, Berlin 1928 (T. Jubileuszowy) Budapeszt 1929, Leodium 1930, Londyn 1932, Sliac 1932, Berno 1932, Budapeszt 1934 Hastings 1935, Podiebrad 1936, Zandvoort 1936.

Ś edni wynik procentowy za cały okres 1927—1936, obliczony na podstawie wyników wyżej podanych turniejów przedstawia się następująco

A*)

	Nazwisko	%		Nazwisko	%
1	Aljechin	72.96	11	Spielmann	55.46
2	Capablanca	69.57	12	Bogoljubow	54.35
3	Botwinnik	68.54	13	Kashdan	51.92
4	Euwe	68.46	14	Lilienthal	51.32
5	Fine }	67.86	15	Vidmar	47.98
6	Rzeszewski }		16	Stahlberg	47.72
7	Flohr	61.97	17	Tartakower	43.54
8	Nimcowicz	60.72	18	Eliskases	41.67
9	Lasker	59.41	19	Pirc	36.08
10	Rubinstein	57.93			

*) Tabela obejmuje wyniki osiągnięte w turniejach grupy A.

A+B)**

	Nazwisko	%		Nazwisko	%
1	Aljechin	75.02	11	Lilienthal	59.14
2	Fine	72.57	12	Bogoljubow	57.80
3	Euwe	70.48	13	Rubinstein	56.41
4	Capablanca	69.78	14	Pirc	55.63
5	Rzeszewski	67.86	15	Spielmann	53.64
6	Flohr	67.52	16	Stahlberg	52.96
7	Botwinnik	65.52	17	Eliskases	52.73
8	Nimcowicz	61.81	18	Vidmar	49.09
9	Kashdan	60.05	19	Tartakower	48.49
10	Lasker	59.41			

Tylko w turniejach grupy B grali:

Sultan Khan 64.93%

P Frydman 57.95%

Zdaniem naszym tabela A jest miarodajna dla czołowych graczy do Laskera włącznie. Tabela A+B uwzględnia przede wszystkim młodych mistrzów i jest właściwym wskaźnikiem ich siły. „Młodzi“ grali bowiem w wielkich turniejach jeszcze w okresie „dojrzewania“, nie mogli więc wykazać właściwych swych walorów.

Interesująco przedstawia się następujące skombinowanie obu tabel. Dodajemy numery porządkowe tych samych mistrzów i wypisujemy kolejno graczy wedle rosnących, im przypisanych sum. Oto wynik:

1. Aljechin
2. Capablanca
3. Euwe
4. Fine
5. Botwinnik
6. Rzeszewski
7. Flohr
8. Nimcowicz
9. Lasker i t. d.

Z powyższych obliczeń można wysnuć najrozmaitsze wnioski. Przy sposobności postaramy się jeszcze powrócić do tego tematu.

**) Tabela obejmuje wyniki osiągnięte w turniejach grup A i B łącznie.

Szachy we Lwowie

W turnieju elimininacyjnym o mistrzostwo Lwowa uczestniczy 24 zawodników. 10-ciu pierwszych wejdzie do turnieju głównego. Obsada jest silna, walki zacięte a poziom gry na ogół zadawalający. Po 8-mej rundzie stan czołowej grupy jest następujący:

B. Sulik 5 ½, Bombach 5 (1 partia przerwana), inż. Pułkrabek 5, Bałłaban 4 ½ (1), Schafin 4 ½ Brill 4 (2), Opaliński 4 (1), Jaszczuk 4, Schönfeld 3 ½ (3). — Turniej odbywa się w lokalu K. P. W. przy ul. Krasickich 5. Dalsze szczegóły podamy w następnym numerze.

Dnia 1 marca odbyło się walne zgromadzenie „Lwowskiego Klubu Szachistów“. Wybrano zarząd: Prezes inż. H. Pułkrabek, wiceprezes nadradca Z. Raczek, sekretarz mgr. I. Haberkorn, skarbnik S. Mansówna, bibliotekarz A. Brill, gospodarz E. Kaufman. Lokal klubu mieści się obecnie przy ul. Sykstuskiej 42.

Życie szachowe w Związkach Zawodowych.

W r. 1935 utworzono przy lwowskich Zw. Zaw. 14 sekcyj szachowych. Sekcje te zorganizowały turniej o druż. mistrz. Zw. Zaw., zbiorowe kursa dla początkujących i zaawansowanych szachistów i szereg odczytów o znaczeniu gry szachowej dla klas pracujących. Z końcem r. 1936 odbyły się gry symultanowe i turniej „błyskawiczny“, w którym wzięło udział 8 drużyn. I. miejsce zajęła sekcja szach. Metal. II. sekcja Fryz. III sekcja Zw. Prac. Handl. Sekcja Zw. Pr. Handl. wykazuje największą żywotność i liczy 180 zorganizowanych szachistów!

W grudniu ub. r. odbył się pierwszy turniej eliminacyjny przy udziale 70 zawodników. W styczniu b. r. turniej drugi (30 zawodników).

W finale, który odbędzie się w marcu weźmie udział 16 uczestników.

Szachiści zrzeszeni w Zw. rob. pragną zorganizować Robotniczą Ligę Szachową w Polsce. Urzeczywistnienie tego zamiaru zależy w dużej mierze od R. S. K. O. Mamy nadzieję, że zarząd R. S. K. O. zajmie się bliżej tą sprawą.

Wiadomości z kraju

Warszawa Obecnie odbywa się mecz kompozycji Holandia - Polska. Polskę reprezentuje Warsz. Koło Probl.

Łódź Turniej o mistrzostwo Łodzi rozpoczyna się w końcu marca br. przy udziale 14—16 uczestników, w tym 12 uczestników zeszłorocznego turnieju oraz zwyciezcy turnieju eliminacyjnego. Turniej jest organizowany przez

Łódzkie Tow. zwolenników gry szachowej w porozumieniu z Łódz. Okr. Zw. Szach. W turnieju eliminacyjnym gra 8 silnych zawodników. Sześciu z nich, to „zdegradowani“ uczestnicy dawniejszych turniejów o mistrzostwo Łodzi. Po 2 rundach prowadzi Nożyc 2 p., przed Weberem i dr. Bayem $1^1/_2$ p.

Turniej wstępny do mistrzostwa Łódzkiego Klubu Szachowego zakończył się zdecydowanym zwycięstwem Nożyca, który zdobył 10 p. z 11 możliwych. Dalsze miejsca zajęli Rosenblat $7\ ^1/_2$ p., Natanson 7 p., Weber $6\ ^1/_2$ p., Warszawski 6 p. Trzej pierwsi zwycięzcy otrzymali uprawnienie do udziału w najbliższym turnieju o mistrzostwo klubu.

Polski Zw. Szach. otrzymał zaproszenie dla jednego z polskich mistrzów na turniej rezerwowy w Margate. W porozumieniu z Łódz. Tow. zwolen. gry szachowej postanowiono wysłać na ten turniej p. Appla, znajdującego się obecnie w dobrej formie.

Rewanżowe spotkanie towarzyskie między 2. drużyną Łódzk. Kl. Szach. a Związk. Młodz. Spółdzielczej zakończyło się wynikiem 5:1 na korzyść Łódz. Kl. Szach.

Mistrzostwo Klubu Szach. Polskiej YMCA na r. 1936 zdobył Regedziński przed Weberem i Wróblewskim. Uczestników dziewięciu.

Mistrzostwo kółka szachowego przy Zw. Urz. Banku Depozytowego zdobył Herman, osiągając 9 p. (z 10). 2. miejsce zajął Zieliński z 7 p.

Kalisz Mistrzostwo miasta na r. 1936 zdobył Klinger przed Klaperem i Kacem. Uczestników 14.

Borysław Dnia 14. lutego b. r. odbyło się uroczyste rozdanie nagród zwycięzcom turn. o mistrz. Zagłębia w obecności p. prezydenta miasta K. Rossowskiego. W tym samym dniu założono I. Borysławski Klub Szachowy. Mecz Borysław—Drohobycz odbędzie się w marcu.

Drohobycz Najstarsza tutejsza organizacja szachowa, sekcja szachowa przy U. T. S. „Pidhirja“ po 10 letnim istnieniu zfuzjonowała się w r. 1936 z U. K. S. „Watra“. W nowym towarzystwie odbywa się wewnętrzny turniej kwalifikacyjny przy udziale 35 zawodników. Uczestnicy zostaną później podzieleni na podstawie wyników na 3 klasy.

Nowy Sącz W miesiącach zimowych odbył się w lokalu Związku Rezerwistow w Nowym Sączu pod protektoratem P. Starosty Dr. Macieja Lacha, P. Pułk. dypl. K. Alexandrowicza i Prezydenta Miasta Mgr. Nowakowskiego turniej szachowy o mistrzostwo miasta, który zgrupował 22 czołowych graczy tutejszego terenu.

Perwsze miejsce (poraz drugi) uzyskał sierż. Kopacz Cyprian, drugie i trzecie ex aequo mgr. Józef Weiss i Radomysler, czwarte abs. politechn. M. Weiss, piąte prof. Maksymilian Kudela.

Wiadomości ze świata.

Paryż. Mistrzostwo miasta zdobył Rossolimo. Drngie miejsce zajął Monosson. Z okazji wystawy światowej ma odbyć się turniej międzynarodowy, w którym weźmie udział 9-ciu mistrzów zagranicznych.

Holandia. We wrześniu rozpocznie się mecz rewanżowy o mistrzostwo świata między Euwem i Aljechinem. Sekundantem Euwego będzie Fine — Aljechina zaś Eliskases.

Austria. W jesieni odbędzie się wielki międzynarodowy turniej w hotelu Panhans na Semmeringu. Wezmą w nim udział najwybitniejsi mistrzowie doby obecnej z wyjątkiem Aljechina i Euwego. Liczba uczeztników: 25!

Zaproszenia otrzymali: Capablanca (Kuba), Dr. Lasker i Botwinnik (Z. S. S. R.), Fine, Kashdan i Rzeszewski (U. S. A.), Flohr (Czechosłowacja), Dr. Tartakower i Frydman (Polska), Sir G. Thomas (Anglia), Bogoljubow i Richter (Niemcy), Prof. Dr. Vidmar i Pirc (Jugosławia), Lilienthal i Steiner (Węgry), Stahlberg (Szwecja), Keres (Estonia), Grünfeld, Spielmann, Eliskases i Becker (Austria). Fundusz turniejowy wynosi 50.000 szylingów!

Sztokholm. Po zakończeniu turnieju międzynarodowego odbył się mecz Fine-Stahlberg. Zwyciężył Fine w stosunku 5:3.

Na olimpiadzie szachowej mistrz świata Dr. Euwe grać będzie w drużynie holenderskiej, Dr. Aljechin zaś w drużynie francuskiej. Dojdzie zatem do spotkania między obydwoma rywalami.

Hiszpania. W Barcelonie zmarł wybitny kompozytor V. Marin, przeżywszy lat 64.

Łotwa Zarząd morskiej miejscowości kąpielowej Kemeri koło Rygi urządza w czerwcu turniej międzynarodowy. Lista uczestników przedstawia się imponująco: Dr. Aljechin, Dr. Lasker, Botwinnik, Flohr, Fine, Keres, Stahlberg, Mikenas, Böök, Thomas i mistrzyni świata p. Menchik.

Tallin Mistrzostwo Estonii zdobył Keres, osiągając 7½ p. z 9 możliwych. Drugi był Schmidt 6½ p.

Glasgow Mistrzostwo Szkocji zdobył po raz piąty W. A. Fairhurst.

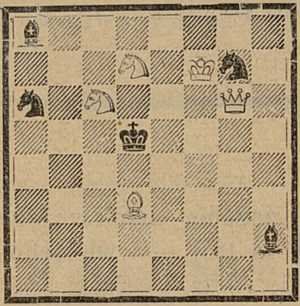
Jugosławia Tegoroczny turniej narodowy odbędzie się w Karlowic (Chorwacja). Zaproszony został również przedstawiciel Polski.

Finlandia W Helsingsforsie odbył się turniej z okazji 50 lecia Klubu Szach. Pierwszą nagrodę zdobył Petrow (Łotwa) 7 p., drugą i trzecią podzielili Stoltz (Szwecja) i Böök (Finlandia) 6 p. Uczestników 10-ciu.

Praga W rozgrywkach drużynowych o memoriał Dobruskiego wynik był następujący: Kl. Sz. Dobrusky i Oficerski Kl. Sz. po 6 zw., Praski Kl. Sz. 5 zw. W turnieju grało 8 drużyn. Decydująca rozgrywka między czołowymi klubami odbędzie się w marcu.

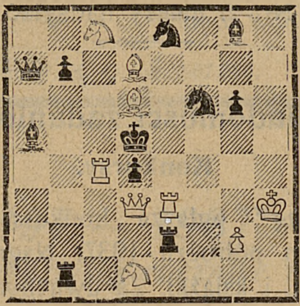
ZADANIA

10. **W. Hebelt,** Warszawa
(Oryginalne)

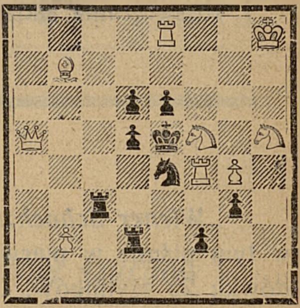
Mat w 2 posunięciach.

11. **E. Wolański,** Bielsko
(Oryginalne)

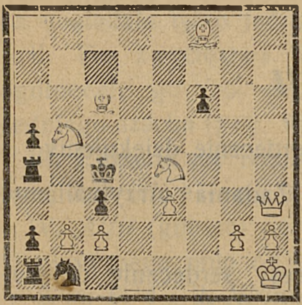
Mat w 2 posunięciach.

12. **A Brill,** Lwów
(Oryginalne)

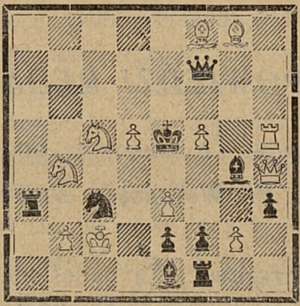
Mat w 2 posunięciach.

13. **R. Svoboda,** Praga
(Oryginalne)

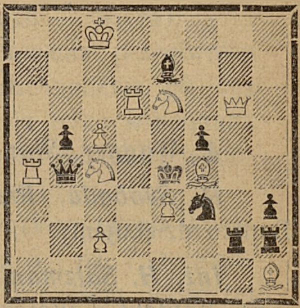
Samomat w 2 pos.

14. **P. Kriuczkow,** Moskwa
I/II n. Wiad. Szach. 1936

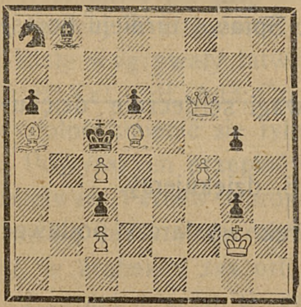
Mat w 2 posunięciach.

15. **G. Mentasti,** Busalla
I/II n. Wiad. Szach. 1936

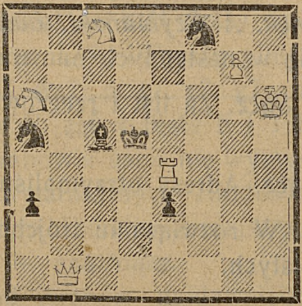
Mat w 2 posunięciach.

16. **F. Fränkel,** Polska
W. Schachzeitung

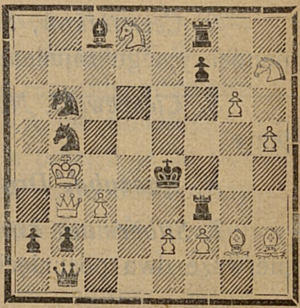
Mat w 3 posunięciach.

17. **O. Nemo,** Wiedeń
I. n. T. Berger-Mem. 1936.

Mat w 3 posunięciach.

18. **K. A. L. Kubbel,** Leningrad
I. n. T. Berger-Mem. 1936.

Mat w 3 posunięciach.

Nasz I. miesięczny konkurs rozwiązaniowy

Dla zwycięzców konkursu miesięcznego (obejmującego zadania zamieszczone w Nr. 1. i 2.) przeznacza Redakcja 2 egz. nowej książki E. Eliskasesa: Turniej w Moskwie 1936.

Termin nadsyłania rozwiązań z Nr. 1. prolongujemy do 1. kwietnia b. r. Rozwiązania zadań z Nr. 2. należy nadsyłać do 15 kwietnia b. r.

Wiadomości zadaniowe

Konkursy.

„*Wiener Schachzeitung*“ ogłasza konkurs na zadania zamieszczone w tym piśmie w pierwszym półroczu 1937. Nagrody za trój — i wielochodówki: 25 szylingów, 10 sz. i książki. Za dwuchodówki: 15 sz. i książki. Zadania nadsyłać należy na adres: Roman Mayer, Wien XVI. Lorenz Mandlgasse 16.

„*Wiadomości Szachowe*“. Dwuchodówki zamieszczone w ciągu roku 1937. Nagrody: 30 zł. 20 zł. i 10 zł. Nadsyłać na adres: St. Łękawski, Warszawa, Wspólna 58 m. 1.

ODPOWIEDZI REDAKCJI

A. Wagner, Stanisławów. Za znakomite prace serdecznie dziękujemy.

R. Svoboda, Praga. E. Wolański, Bielsko. Zadania otrzymaliśmy. Bardzo dziękujemy.

Inż. H. Salzman, Warszawa. Za nadesłane adresy serdecznie dziękujemy. Kontakt z Warszawskim Kołem Problemistów b. pożądany.

S. Warcholak, Wróblik Królewski, pow. Krosno. Założenie Wiejskiego Klubu Szach., prawdopodobnie pierwszego w Polsce, zasługuje na pełne uznanie.

S. Limbach, Borysław. Za współpracę serdecznie dziękujemy.

S. Czerniakow, Połonek. A. Szymański, Łańcut. Sprawą turnieju korespondencyjnego zajmiemy się w następnych numerach.

S. Cieszewski, Nowy Sącz. Za list i rzeczowe uwagi serdecznie dziękujemy.

N. Kaszuba, Drohobycz. Adresy otrzymaliśmy. B. dziękujemy.

I. Silberman, Łańcut. W rozwiązaniu trójchodówek wystarczy podawać pierwsze dwa posunięcia białych.

Redaktor odp.: I. Schächter Lwów, Kazimierza W. 3. — Druk. Kupiecka, Pasaż Hausmana 5.